

Sv. Augustina o milosti i slobodi čovječje volje tako da bi prema Sv. Augustinu milost Božja postajala »*efficax ab intrinseco*« i time sudjelovanje čovječje volje bilo posve izlišno i što bi nas nužno vodilo do predestinacije koja se zove »*praedestinatio ante praevisa merita vel demerita*«. P. Lama napada i druge prikaze, što ih Lange donosi tobože kao izvornu nauku Sv. Augustina.

P. Lama smatrao se izazvanim te je u tu svrhu izdao nedovršeno djelo što ga je Sv. Augustin napisao bio protiv Julijana eclanskoga biskupa, koji je poznat kao propagator Pelagijanizma.

Julijan eclanski se rodio pod konac IV. vijeka u Apuliji od plem. obitelji. Odgojen je bio u kršč. duhu. Sv. Augustin bio je u prijateljskim vezama s njegovim roditeljima i zato je Sv. Augustin prigrlio Julijana i nije ga napustio niti onda, kada je od Julijana bivao napadan. Julijan je sebi svojim umom stekao glas među znanstvenjacima svojega vremena i taj glas uživao sve dok nije zagrezao bio u Pelagijanizam. U to doba Julijan je bio — kako veli Sv. Augustin — *magis tamen lingua quam mente valens, in disputatione loquacissimus, in contentione calumniatissimus, in professione fallacissimus*.

Kada je naime Sv. Augustin izdao bio djelo »*De nuptiis et concupiscentia*« napao ga je Julijan sa djelom od 4 knjige. Sv. Augustin odgovorio je na napadaje Julijanove u drugom svesku spomenutoga djela »*De nuptiis et concupiscentia*«. Julijan je uzvratio Augustinu djelom što ga je razdijelio u osam knjiga. Protiv ovih osam knjiga izdao je Sv. Augustin ovo djelo ali ga nije posve dovršio, jer ga je međutim zatekla smrt.

Ovo se izdanje nauke Sv. Augustina o milosti i predestinaciji preporuča. (r.)

Ivan Ostojić, Benediktinska opatija u Poveljima na otoku Braču, Split 1934, str. 112.

Naša crkvena historija, osobito ona vjerskog života, makar bila i te kako bujna, a i važna ne samo za našu nego i za crkvenu historiju uopće, jer se odigravala na raskršću Istoka i Zapada ipak, jer je neobrađena u historiji je neuvažena i nepoznata. O pojedinim biskupijama i redovima, a da i ne spominjem samostane, župe i crkve, nema radova, tako da nam je mnogo toga nepoznato, i to ne samo u pojedinostima nego u osnovnim crtama. Zato svaka nova publikacija, osobito monografija, jer su one osnov historije, za nauku je dobit.

Takva je radnja i dr. I. Ostojića o opatiji u Poveljima, koja je opatija i do sada bila poznata ali samo po imenu radi svog kartulara i natpisa, napisanih ćirilicom. Moram upozoriti da naziv listina, pak i registar, za taj dokumenat, da je diplomatski potpuno pogrešan. Opći diplomatski naziv za takvu vrst dokumenata je kartular ili kopiajna knjiga, a u našim stranama postojali su nazivi *montaneum* (u Splitu i okolici), *policorion* i *topicus* (u Zadru i okolici). Poveljski dokumenat sa listinom ili ispravom ili sa registrom nema ništa, to je kartular.

Plus je radnje dr. Ostojića, što se nije ograničio kao njegovi prethodnici (Cicarelli, Rački, Radić, Čorović, Kolendić, Vrsalović i dr.) na same tekstove kartulara i natpisa, nego je dao i iscrpljivi historijat te opatije ukoliko je to bilo moguće. Nažalost, jer nema dokumenata, a i kartular malo pomaže, početak, razvoj i prilike te opatije sve do u XV. stoljeće, osim nekih pojedinosti, potpuno su nepoznate. Tako nezna se kojemu je redu baš ta opatija pripadala; da li benediktincima ili kojemu drugomu, jer se to nemože direktne ni indirekte iz dokumenata da utvrdi. Postupati pak, kako je D. K. Š. to činio (*Croatia sacra*, br. 7, str. 2—5) nije historički ispravno; Š. učinio bi veliku uslugu našoj historiji kad bi, ne za 113 benediktinskih skamostana kako ih je on nabrojio nego i za polovicu toga, mogao da nađe historijsku potvrdu. Š. došao je do tog broja mnoge samostane podvostručivši ili ubrojivši razne eremitaže XV. i XVI. stoljeća. Tako nemože se a priori držati, kako naš auktor drži, da je opatija u Poveljima bila benediktinska.

Historijat pak opatije od početka XV. st., otkad je ona postala prosti beneficij, kojega *ius patronatus* imaju stalne obitelji na Braču, pak do njena dokinuća po Francuzima 1807., dotično do god. 1816. (1828.) kad su njena dobra bila određena za uzgoj svećeničkog pomlatka, auktor je na osnovu dokumenata iscrpljivo obradio. Taj historijat nije važan za samu opatiju, nego i za opće prilike na Braču kroz to vrijeme, jer su pravo izbora imale one obitelji raštrkane gotovo po cijelom Braču; borbe su pak za taj beneficij bile česte i oštre, a tim i historijat od općeg interesa za sav otok.

Uz historijat opatije auktor je jedan dio radnje posvetio tekstu kartulara i natpisa (str. 27—66). Kartular je napisao ćirilicom l. XII. 1250. splitski kanonik Ivan; natpis je pak iz svršetka XII. st., urezan ćirilicom na jednom nadvratniku. Tekst — šteta što nije priložena fotografija dokumenta — popraćen je obilnim i stručnim opaskama. Osobito su važne one topografske, jer većina lokaliteta još i danas postoji, a auktor ih je kao mještanin utvrdio i označio.

Publikacija je popraćena sa više slika i crteža. Pojedinostima historijskim, diplomatskim ili stvarnim, amo i tamo, sa naučne strane moglo bi se prigovoriti, ali to ni najmanje ne upliviše na vrijednost radnje, koja je u glavnomu dobra, te hvale i preporuke vrijedna. **M. Barada.**

Theologiae dogmaticae manuale, quod secundum principia S. Thomae Aquinatis exaravit **Franciscus Diekamp**. S. Th. D. in Universitate Monasteriensi professor p. o. Ecclesie Cath. Monast. canonicus, S. S. praelatus domesticus juxta editionem sextam versionem latinam curavit Adolphus M. Hoffmann O. P. S. Th. Doctor et Lector. Volumen IV. De Sacramentis, tum in communi tum in specie et de novissimis. Typis societatis S. Joannis Evangelistae Desclée et Socieorum Parisiis, Tornaci, Romae 1934.

Njemačka izdanja Diekampove dogmatike s velikom su pohvalom primljena od sviju i sa sviju strana. Njegova je velika odlika da je u izlaganju teza i donošenju argumenata sačuvao zlatnu sredinu. Svako pitanje dosta je obrazloženo i ukrepljeno dokazima, a ipak se ne osjeća u doka-